

szakasz tetejének késői voltát erősítik. A D-i falszakasz előtt húzott II. szondában az élő közművek miatt csak egy keskeny szakaszon tudtunk lemélyíteni, az alapozás alja itt is csatári pala volt, és az alsó szakaszban egy határozott alapelválást figyeltünk meg. A K-i szárny datálásának kérdését egyelőre nyitva hagytuk.

A kolostortemplom alapjának alját a hajó középvo-nalában közel 3 m mélyen bontottuk ki. A csatári kőből falazott egyrétegű falalap az udvar ÉK-i sarkában nyitott szelvényekben azonban csak 1,5, ill. a sekrestye előtt csak 1 m mélyen volt. Ennek oka az a jelentős szintkülönbség, amely ma is jellemzi a kolostor dombját. A K-i szárny kül-ső homlokzata előtt a mai talajszint 5 m-rel magasabban volt, mint a Ny-i szárny külső homlokzatának járószintje. Észak-déli irányban a templom É-i fala és a D-i szárny külső homlokzata között 1,7 m a szintkülönbség, ahogy a templom É-i és D-i oldala között is. Az udvar belsejében azonban – ahogy az az udvar hasznosítása szempontjából logikus is – valószínűleg még a középkorban tereprende-zést végeztek, melynek során az udvar K-i oldalán az eredeti rétegsorok teljesen elpusztultak.

Az udvar ÉK-i sarkában minden valószínűség szerint 15. századi kerengő alapozását és felmenő falának egy szakaszát bontottuk ki. A kőből és kis részben téglából épült kerengő a templom falához támaszkodott. A fel-menő falon sárgás színű vakolatot figyeltünk meg, amely ugyanebben a szintben nyomokban a templomalapon is megtalálható volt. A falkutatás szerint is középkori a Szent Kereszt templom D-i falába az udvar ÉK-i részén bemélyedő ajtó, melynek barokk téglákkal elfalazott küszöbszintje egybeesik a kerengő felmenő falainak alsó szintjével. Az ajtó Ny-i sarka előtt a kerengőfal véget ért és D-nek fordult, tehát a K-i szárny előtti É-D irányú kerengőszakasz hajdani Ny-i fala esett egybe az ajtó Ny-i szélével. A középkori kerengő kövei jól láthatóan folytatódtak a téglakerengő falazata alatt is.

Biztosan a kerengő építése után került sor a 83. sz., É-D tájolással eltemetett halott elhantolására. A K-i szárny előtt még egy D-É tájolású váz lábait (77. sír) bontottuk ki. A fektetés iránya megerősíti, hogy a K-i (és valószínűleg a Ny-i) fal előtt is futhatott a középkorban kerengő. A Szent Kereszt templomtól D-re eső ároksza-kaszban és az udvar ÉK-i részén nyitott szelvényekben bizonyos szakaszon az alapokig elbontották a középkori falakat, ezért az alapfalak hiánya nem zárja ki a késő középkori kerengő meglétét.

Szelvényt nyitottunk az udvar DNy-i részén lévő kőfalazásos, nyolcszögletű kútra is, melyet a káva jelent-kezésétől (2 m) számítva 3 m mélységig bontottunk ki. A heves esőzések következtében veszélyessé vált bontást abbahagytuk, és a kutat a kávaszintig visszatemettük. A bontás során a kútbelsőből kevert, késő középkori, új-és legújabb kori leletanyag került elő, mely nem zárja ki a kút középkori voltát és arra utal, hogy a kút a legújabb korban használatban vagy nyitva volt.

Az udvarban 89, 13–16. századi temetkezést tár-tunk fel. Férfi-, női és gyermeksírokat egyaránt megfi-

gyeltünk, ezért biztosra vehető, hogy az udvarban egy világi jellegű temető működött. Az első sírok 1,2–1,5 m mélyen jelentkeztek, szórvány csontokat azonban az egész udvarban minden rétegben megfigyeltünk. A te-mető létesítése és felhagyása a régészeti adatok szerint is egybeesik a templom alapításával és a szerzetesek 1557-es Győrbe és Nagyszombatra való költözésével.

A sírokból késő középkori érmék, csatok, párizsi kapcsok, gyűrűk, kontyűk, lemezes és gyöngyös párták (utóbbiak bolygatott helyzetben) kerültek elő. Említést érdemel a 70. sír préselt lemezes bronzpártája és ro-zettás, bronz pártaöve. A sír jelentőségét emeli, hogy a középkori kerengőfalat részben a benne eltemetett halottra emelték. A halottakat koporsóban temették el, megfigyeltünk egyszerű, láda formájú deszkakoporsót, trapéz átmetszetű deszkakoporsót és két esetben lábakon álló koporsóra utaló nyomok is voltak.

A szórványként előkerült leletanyag közül magasan kiemelkedik a kolostor Ny-i fala előtt talált 15. századi gótikus, MAR...[ia] feliratos bronz könyvveret. Ezenki-vül kerámia- és kályhacsempe-töredékek kerültek elő.

Munkatársak: Kiss Gábor régész és Zágorhidi Czi-gány Balázs történész.

PAP ILDIKÓ KATALIN

572. Vasvár, Vörös-dűlő (KÖH 72007)

(Vas megye) Á

2009. decemberben három napon át terepbejárást vé-geztünk Vasvár határában, egy feltehetően középkori (Árpád-kori) bányagödör-komplexum geodéziai felmé-rését végeztük el. A gödrök É-D-i irányban, egy 200×100 m-es területen húzódtak a Szentegyházi vízfolyás K-i oldalán. A jelenségre dr. Kiss Gábor régész hívta föl a figyelmünket.

A dűlőben egy 1334-es forrás által említett út és gázló beazonosítását, majd ugyanezen jelenségek kö-vehető szakaszának felmérését is elvégeztük Sokkia PowerSet 600 mérőállomás és SDR8100 kézi számítógép segítségével. A mérés helyi rendszerben, sokszögvon-alháló kialakításával történt, amit országos rendszerbe is beillesztünk (EOV, balti magasság). Az érintett területen a jól elkülöníthető objektumokat egyenként mértük fel, a környezetétől nehezebben elválasztható jelenségeket a környék terepfelszín felmérésével együtt rögzítettük, ezek vonalát a szintvonalas összesítő térkép fogja kiadni.

A földrajzi közelség és a terepviszonyok miatt azt feltételezzük, hogy a bánya a Nováki Gyula által feltárt Kökényes-dűlő anyaglelőhelye lehet, azonban az sem zárható ki, hogy a bányagödrök mellett (is) folyt ko-hászati tevékenység, erre utalnak a gödröktől Ny-ra, a szántásban megfigyelhető vassalakok. Ez utóbbiak mel-lett az idén májusban végzett terepbejárással kis mennyiségű, jellegtelen Árpád-kori kerámiát is találtunk.

A Kökényes-dűlőben folytatott ásatásokra ettől a bányától É-ra 850 m-re, a Szentegyházi-patak Ny-i ol-

dalán került sor. A felmérés előtt a két lelőhely között, a Szentegyházi-vízfolyástól K-re fekvő földnyelvszerű magaslatot bejárva kerestük a lelőhelyet a Kökényes-dűlővel összekötő középkori utat, amit azonban egyelőre nem tudtunk minden kétséget kizáróan beazonosítani.

A felmérést Isztin Gyula geodéta-régésztechnikus végezte. A felmérésben részt vett Kőszegi Ádám és Vágusz Milán régésztechnikusok, a terepbejáráson dr. Kiss Gábor régész.

PAP ILDIKÓ KATALIN – ISZTIN GYULA

573. Vatta, Dobogó

(KÖH 39495)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, B, Á

A Bükkábrányi Bánya fejlesztési tervei miatt szükségessé vált a Bükk-hegységből D felé tartó Geszti- és Csincsepatakok érintett szakaszának mederáthelyezése, ezért a lelőhelyen megelőző feltárást végeztünk. A patakáthelyezés nyomvonalán az ásatási terület meghatározása Paszternák István és Jenei Anita 2003. évi helyszíni szemléje alapján történt. A terepbejárást több alkalommal, részben az ásatással egyidejűleg végeztük. Ennek eredményeképpen intenzív bronzkori és kevésbé jelentős újkőkori és Árpád-kori leletanyagot gyűjtöttünk a Csincse-patak jelenlegi medrének jobb partján.

Az új patakmeder tervezett nyomvonalát kb. 800 m hosszan érinti a régészeti lelőhely, melynek K-i részén 2009 augusztusában kezdtük meg a kutatást. A helyszín vizsgálatokor egyértelművé vált, hogy a lelőhely szorososan kapcsolódik a Vatta-Testhalom néven ismert bronzkori tellhez, annak külső telepe. Az 1864-ben feljegyzett hagyomány szerint ide temették a török korban elpusztult Vatta falu lakosait. 1900-ban a halom akkori birtokosa „felásatta” annak jelentős részét, s az előkerült leleteket (többek között Anjou-kori páncéling, 16. századi kard stb.) a „borsod-miskolczi múzeumnak” adományozta. A halmot ezután elhordták, a felszínét elegyengették, az ezt követő próbaásatások már csak igen gyér eredménnyel szolgáltak. Az előkerült leletek alapján Kalicz Nándor 1968-ban a kora bronzkori hatvani kultúra tell telepei közé sorolta a Testhalmot.

A környezetéből mára már csak alig észlelhetően emelkedik ki a halom. A történeti térképes anyagokból azonban egyértelműen kiderült, hogy a domb DK-i része, melyen dolgoztunk, feltehetően maga a tell. Ásatási felszínünk valószínűleg egy horizontális telep, a tell külső részén, ahol a maximális rétegvastagság 60 cm. Ebből 30–35 cm a szántott réteg, a többi pedig egybefüggő, leleteket tartalmazó, fekete réteg, melyben újabb réteget, vagy szinteket nem figyeltünk meg.

Az ásatás megkezdett szakaszának D-i szélén széles árok folytja jelentkezett, amely minden bizonnyal az ásatási felülettől K-re húzódó magasabb kiemelkedésen található sáncárok részlete. A kutatás során az árok átvágásával, helyzetének tisztázásával megerősítést nyert az a feltevésünk, hogy nem a tellt, hanem a külső

települést övező árkot sikerült feltárnunk. Az ásatás jelentőségét is ez adja, hiszen eddig még nem ismertek olyan eredmények, amelyek egy külső sáncárok létét igazolták volna.

A lelőhely rendkívül gazdag leletanyagban. Legkorábbi leleteink a *késő rézkori badeni kultúra* időszakához köthetők (pl. idolfej, kis füles csésze), gödrökből származnak, s keverten fordulnak elő a bronzkori leletanyaggal.

A *hatvani kultúra* több urnasírját is feltártuk. Mivel legtöbbjük a nyelési szintben jelentkezett, ezért nagy részük a gépi földmunkának esett áldozatul. Külön említést érdemel az a sír, amelynek textildíszes urnájában találtunk két kisebb, sárga színű edénykét: egy öblös hasú csuprot és egy jellegzetes hatvani, bordadíszes kis korsót. A csupor és a korsó felszedése után az urna alján, a hamvakon egy nagyon jó megtartású, kettős spirálisban végződő, kisméretű bronz huzalkarperecre bukkantunk.

A 14 urnasírból még kettő tartalmazott bronzékszereket, az egyikben négy kis bronzlemezke, a másikban öt kis bronzkarika volt a hamvak között.

A *füzesabonyi kultúra* csontvázas sírjainak feltárását is nehezítette a gépi bolygatás. Előfordult, hogy csak a koponya és egy bronz huzalkarika került elő a gödörből, máskor pedig csak a csontok lenyomatából rekonstruálhattuk a váz elhelyezkedését. Leggazdagabbnak az a női sír bizonyult, amelybe mellékletként egy bronz karperecet, hajkarikát és négy edényt helyeztek. A férfisírok közül mindössze egy volt, amelyben több edényt is találtunk.

A *késő bronzkori pilinyi kultúra* emlékanyaga a legtöbb esetben a többi kultúráéval keverten fordult elő, azonban úgy tűnik, hogy egy nagyméretű gödörkomplexumban csak ennek a kultúrának a leletei fordultak elő.

A rendkívül gazdag leletanyagban megtalálhatóak a három említett bronzkori kultúra nagyszámú kerámialeletei, házi- és finomkerámia egyaránt. Említést érdemelnek ugyanakkor az egyedi tárgyak: egy aszkosz összeállítható töredékei, agyag kocsimodell, ép és töredékes idolkok (egyiken bebökődött csüngődísz), hegedű alakú idolk, számos állatszobrocska, gazdagon díszített agancszabla oldaltag, miniatúr edénykék.

A település egyik objektuma kútnak bizonyult, amelyből a hatvani és a füzesabonyi kultúrák nagy mennyiségű edénye került ki. A kút aprólékos bontása a 2010. évre maradt.

A 2009. évi ásatási szezonban 300×40 m-en 314 objektumot tártunk fel. Közöttük számos olyan gödört, vagy gödörkomplexumot is, amelyekből oromdíszek, katlantűzhelyek, pácolóedények, nagyméretű, oszlopszerű, „szerkezeti elem”-re utaló agyagtárgyak kerültek ki. Az egyik gödörben egymásra dőlt tárolóedényekből szervesanyag-maradványokat gyűjtöttünk. Az egyik nagyméretű gödörkomplexum omladékának elbontásakor összeroppant edények darabjaira, ág- és karólenyomatot tapasztásdarabokra és szenült gerendamaradványokra bukkantunk.